

Ostródzianie o swoim mieście

Zespół redakcyjny
Jan Dąbrowski, Ryszard Kowalski, Krystyna Maciejewska,
Zbigniew Połoniewicz

Konsultacja naukowa
Tadeusz Baryła

Redakcja techniczna i projekt okładki
Bogdan Grochal

Zdjęcia
Zbiory rodzinne autorów wspomnień,
archiwum firmy FOTO-LIBERACKI

Skład i łamanie
Tadeusz Baryła, Bogdan Grochal

Korekta
Stanisława Badowska

ISBN 978-83-915206-9-7

© Oficyna Druków Niskonakładowych
w Olsztynie

© Centrum Kultury w Ostródzie

Druk i oprawa
ALGRAF s.c. Biskupiec

Ryszard Sajkowski

Powstanie i działalność Muzeum w Ostródzie

Od Agencji Ochrony Dóbr Kultury – Izba Muzealna CKS do Muzeum w Ostródzie (1999–2000)

Pisząc o działalności Muzeum w Ostródzie nie sposób pominąć jego trudnych początków. Próby utworzenia placówki muzealnej w Ostródzie podejmowane już były pod koniec XIX w. U progu wieku XX zgromadzono w ówczesnym Kaiser-Wilhelm Gymnasium ciekawą kolekcję muzealną, jednak jej zniszczenie prawie w całości w okresie ostatniej wojny na czas dłuższy uniemożliwiło zorganizowanie muzeum w naszym mieście¹.

Rekonstrukcja pokrzyżackiego zamku w końcu lat 70. XX w. obudziła na nowo nadzieje, że podobnie jak w innych ośrodkach naszego regionu, także w Ostródzie uda się stworzyć własną placówkę muzealną. Konieczność odpowiedniego zagospodarowania odtwarzanego zamku nasunęła ówczesnemu dyrektorowi Centrum Kultury i Sportu a zarazem gospodarzowi zamku, Grzegorzowi Świętochowskiemu, pomysł stworzenia kolekcji muzealnej. Wiosną 1997 r., za rządów burmistrza Zbigniewa Babalskiego, w samorządzie miejskim Ostródy przyjęto plan powołania w przyszłości Muzeum Regionalnego. Jakkolwiek instytucja o takiej nazwie mimo wszystko nigdy nie powstała, to należy zauważyć, iż rzucony wtedy pomysł znacząco przyczynił się do zapoczątkowania gromadzenia eksponatów na rzecz przyszłej kolekcji muzealnej. W październiku 1997 r. powołano Stowarzyszenie na Rzecz Muzeum Regionalnego w Ostródzie, w którym obok Zbigniewa Babalskiego działali m.in. Edgar Steiner, Zbigniew Chojnacki, Henryk Hoch, Wiesław Skrobot, Helena Pusz, Ryszard Bogucki, Wojciech Gudaczewski, jak też inne osoby, w tym szefowie placówek muzealnych regionu warmińsko-mazurskiego.² W styczniu 1998 r. w strukturze Urzędu Miasta Ostróda powołane zostało stanowisko Pełnomocnika ds. Utworzenia Muzeum Regionalnego w Ostródzie, którym został Wiesław Skrobot. Razem ze swoimi współpracownikami, tj. Dariuszem Strukiem oraz Magdaleną Grzego-

¹ Por. W. Skrobot, *Z tradycji muzealnictwa ostródzkiego*, Raptularz Ostródzki 1998, z. 3, s. 2 n.; E. Steiner, *Ostróda. Przyczynki do historii miasta*, Ostródzki Museion 2001, z. 4, s. 8; M.J. Hoffmann, *Z historii badań archeologicznych ziemi ostródzkiej*, [w:] *Ostróda – siedem wieków dziejów miasta*, red. R. Sajkowski, Ostróda 2005, s. 167, 169.

² H. Pusz, *O Muzeum Regionalnym w Ostródzie słów kilka*, Gazeta Ostródzka z 3-8 kwietnia 1998 r., s. 4.

rzewską, Pełnomocnik miał za zadanie doprowadzić do powstania samodzielnego muzeum. Pomimo początkowo dobrego klimatu dla tej idei, jak też odniesienia wielu spektakularnych sukcesów³ zasadniczego zadania nie udało się jednak wówczas osiągnąć. Przyczyn tego stanu rzeczy było wiele i są one bardzo skomplikowanej natury, jednak chyba na czoło wysuwały się problemy natury lokalowej, które były największą bolączką także później, tj. już w okresie funkcjonowania samodzielnej instytucji kultury – Muzeum w Ostródzie. Jakkolwiek by oceniać ten okres, był to ważny czas dla szerzenia postaw promuzealnych w społeczności ostródzkiej. Stanowisko Pełnomocnika zostało zlikwidowane, natomiast z dniem 10 sierpnia 1999 r. na mocy uchwały Zarządu Miasta Ostróda powstała Agencja Ochrony Dóbr Kultury – Izba Muzealna, działająca w ramach Centrum Kultury i Sportu w Ostródzie. Był to moment krytyczny dla idei ostródzkiego muzeum. Dzięki jednak opanowaniu Henryka Hocha oraz fachowości Krzysztofa Rucińskiego, który czasowo zajął się zabezpieczeniem muzealiów, udało się uniknąć ostatecznej katastrofy. Generalnie jednak sytuacja nie wyglądała najlepiej. Władze miasta zraziły się do tworzenia muzeum, natomiast na zewnątrz z niepokojem obserwowano, co się dzieje w Ostródzie. We wrześniu 1999 r. odbył się konkurs na stanowisko kierownika Agencji Ochrony Dóbr Kultury, który wygrał piszący te słowa. Od 1 października podjęliśmy z Markiem Jankowskim normalne obowiązki. Nowa ekipa nie uczestniczyła w dotychczasowych przetargach o muzeum, co miało też swoje dobre strony. Warunki pracy (biuro wraz biblioteczką, sprzętem i częścią muzealiów w 1/3 pokoju na parterze zachodniego skrzydła zamku), trzeba to stwierdzić, były straszne. Pozostały takie zresztą i później, a i tak były lepsze niż to, co oferowano nam w pierwszych dniach zatrudnienia.⁴ Nie zważając jednak na nic, podjęliśmy wówczas wspólne postanowienie, że cichą, spokojną pracą będziemy starali się udowodnić, że Ostróda mimo wszystko powinna posiadać własne muzeum. Póki co, aż do utworzenia we wrześniu 2000 r. Muzeum w Ostródzie pracowaliśmy w ramach Centrum Kultury i Sportu, najpierw pod dyrekcją Ireny Sitarz, później zaś Juliana Pawłowskiego. Trzeba tutaj jednak zaznaczyć, iż w swoich działaniach merytorycznych cieszyliśmy się daleko idącą autonomią.

Agencja Ochrony Dóbr Kultury początkowo dysponowała dwiema salami na parterze południowego skrzydła zamku. W pomieszczeniach tych znajduje się do dzisiaj ekspozycja stała – „Z dziejów Ostródy i okolic”. Z pewnym opóźnieniem została nam przekazana trzecia sala, znajdująca się również na parterze południowego skrzydła zamku, z przeznaczeniem na ekspozycje czasowe. Do końca 1999 r. nie dysponowaliśmy żadnymi pieniędzmi na działalność.

W tym miejscu chciałbym w sposób skrótowy przedstawić naszą działalność w okresie funkcjonowania Agencji Ochrony Dóbr Kultury, koncentrując się na wystawach, odczytach i konkursach.⁵

³ Zob. A. Fader, *Skarby w ostródzkim zamku*, Głos Ostródy z 10 lutego 1999 r.; *Nieznane zabytki pradziejów*, Gazeta Ostródzka z 29 października – 4 listopada 1998 r., s. 3; A. Fader, *Na łowy i na muszle*, Głos Ostródy z 7 kwietnia 1999 r.; T. Peter, *Najważniejsze – chronić dziedzictwo*, Gazeta Ostródzka z 21–27 maja 1999 r., s. 3; R. Kowalski, *Jak to z muzeum było. Kto zaczął?*, Gazeta Ostródzka z 31 marca – kwietnia 2006 r., s. 5.

⁴ B. Chadaj-Lamcho, *Ludzie kultury. Teatr i muzeum*, Gazeta Ostródzka z 15–21 października 2004 r., s. 7.

Każde muzeum (w naszym przypadku komórka aspirująca do tego miana), żeby mogło być uznane za żywe, aby wciąż ściągало zwiedzających, musi organizować ekspozycje okresowe. Uznając tę prawdę, od razu przystąpiliśmy do działań w tym zakresie. Naszą troską było przy tym takie ustawienie harmonogramu wystaw, aby ich tematyka była jak najbardziej różnorodna i trafiła do różnych gustów. Trzeba też było niekiedy przełamywać opór placówek muzealnych, które z podejrzliwością traktowały „dziwną agencję”.

1. „Fortyfikacje Prus Królewskich doby wojen polsko-szwedzkich”, wystawa sprowadzona z Muzeum Zamkowego w Malborku, kurator – Mieczysław Haftka, otwarcie 22 grudnia 1999 r.⁶

2. „Gustaw Gizewiusz – pastor i społecznik”, wystawa własna w oparciu o zbiory różnych instytucji ostródzkich, otwarcie 24 maja 2000 r. Ekspozycja była częścią większych uroczystości poświęconych Gizewiuszowi, których jednym z organizatorów była również Agencja Ochrony Dóbr Kultury.⁷

3. „Drogi integracji europejskiej”, wystawa będąca efektem współpracy z Przedstawicielstwem Unii Europejskiej w Polsce, Centrum Informacji Europejskiej w Warszawie oraz z Wydziałem Artystycznym Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, kurator części artystycznej – Romuald Kołodziej, otwarcie 18 czerwca 2000 r.⁸

4. „Ostróda i okolice – moje krajobrazy” – wystawa fotograficzna Ryszarda Boguckiego, otwarcie 8 lipca 2000 r.⁹

Odczyty

W roku 2000 Agencja Ochrony Dóbr Kultury – Izba Muzealna CKS zorganizowała serię odczytów, zasadniczo odnoszących się do historii Ostródy. Wszystkie referaty wygłaszane były w sali reprezentacyjnej ostródzkiego zamku, najczęściej przez pracowników naukowych znanych jednostek badawczych. Większość wystąpień została sfinansowana przez Starostwo Powiatowe w Ostródzie w ramach Dni Dziedzictwa Kulturowego. Część z tych referatów została opublikowana w pozycji „Szkice z dziejów Ostródy i okolic”,¹⁰ inne zaś ukazały się w pierwszym tomie Ostródzkiego

⁵ R. Sajkowski. *Powstanie i działalność Agencji Ochrony Dóbr Kultury – Izba Muzealna CKS (1999–2000)*, Ostródzki Przegląd Historyczny 1. 2005.

⁶ M. Jankowski. *Fortyfikacje Prus Królewskich doby wojen polsko-szwedzkich*, Ostródzki Museion 2001, z. 1. s. 2 n., 15.

⁷ Zob. R. Szurgot. *Tradycje obchodów upamiętniających postać pastora Gustawa Gizewiusza*, Ostródzki Museion 2001, z. 3. s. 1-6.

⁸ M. Jankowski. *„Drogi integracji europejskiej”*, Ostródzki Museion 2001, z. 3, s. 7 n.

⁹ Zob. B. Graja. *Ostródzkie krajobrazy*, Głos Ostródy z 13 lipca 2000 r., s. 2; B. Chadaj-Lamcho. *Krajobrazy Boguckiego*, Gazeta Olsztyńska z 17 lipca 2000 r., s. 13; R. Sajkowski. *Ostróda i okolice – moje krajobrazy – fotografie Ryszarda Boguckiego*, Ostródzki Museion 2001, z. 3, s. 17.

¹⁰ *Szkice z dziejów Ostródy i okolic*, red. R. Sajkowski, Ostróda 2003.

Przeglądu Historycznego. W związku z faktem, iż szczegółowe omówienie owych odczytów zostało dokonane w innym miejscu,¹¹ tutaj ograniczę się jedynie do ich wyszczególnienia.

1. dr Marek Radoch (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski), 3 marca – *Mieszkańcy i goście komturstwa ostródzkiego w świetle księgi podskarbińskiej Zakonu*;

2. dr Sławomir Augusiewicz (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski), 29 marca – *Prusy Górne w czasie wojny szwedzkiej 1655-1660. Lokalne tradycje w świetle nowych badań*;

3. dr Mirosław J. Hoffmann (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Muzeum Warmii i Mazur), 20 kwietnia – *Pradzieje ziemi ostródzkiej*;

4. prof. dr hab. Mirosław Nagielski (Uniwersytet Warszawski), 12 maja – *Powstanie kozackie Bohdana Chmielnickiego a Rzeczpospolita w połowie XVII wieku*;

5. mgr Jan Kochanowski (prezes Oddziału Zachodnio-Mazurskiego PTTK w Ostródzie), 17 maja – *Zamki komturstwa ostródzkiego*;

6. mgr Jarosław Sobieraj (Muzeum Warmii i Mazur), 28 czerwca – *Groby megalityczne z młodszej epoki kamienia na ziemi ostródzkiej*;

7. mgr Adam Mackiewicz (właściciel firmy archeologicznej – „Archeo-Adam”), 26 lipca – *Wyniki badań archeologicznych ostródzkich ratuszy*.

Konkursy

Działalność edukacyjna Agencji Ochrony Dóbr Kultury nie ograniczała się jedynie do lekcji muzealnych czy organizowania odczytów. W propagowaniu wiedzy historycznej wśród młodzieży postanowiliśmy wykorzystać też konkursy. W późniejszym czasie, już w okresie istnienia Muzeum w Ostródzie, skala tych konkursów uległa dalszemu poszerzeniu, a nasza placówka osiągnęła w ich organizowaniu pewien rodzaj „specjalizacji”. W roku 2000 zaczęliśmy jednak stosunkowo skromnie od dwóch turniejów.

1. Finał konkursu – „Epoka Trylogii Henryka Sienkiewicza” – 15 marca 2000 r., autor pytań – Krzysztof Kossarzecki, zwycięzcy: Anna Kontowicz z Morağa – w kategorii szkół średnich i Iwona Przysaś z Ostródy – szkoły podstawowe i gimnazja.¹²

2. Konkurs „Polskie zamki gotyckie” – 5 maja 2000 r., turniej organizowany z tytułu przynależności Ostródy do Stowarzyszenia Gmin „Polskie Zamki Gotyckie”, zwycięzcy: Krystian Brink – szkoły podstawowe i gimnazjalne, Michał Maciejewski – szkoły średnie.

¹¹ R. Sajkowski, *Odczyty wygłoszone na ostródzkim zamku w okresie funkcjonowania Agencji Ochrony Dóbr Kultury*, Ostródzki Museion 2001, z. 2, s. 2-4.

¹² A. Jaroszewska, *Konkurs wiedzy historycznej*, Głos Ostródy z 22 marca 2000 r., s. 4; K. Kossarzecki, *Konkurs wiedzy historycznej – epoka „Trylogii” Henryka Sienkiewicza*, Ostródzki Museion 2001, z. 1, s. 14 n.

Powstanie i działalność Muzeum w Ostródzie do połowy 2005 r.

20 września 2000 r. na sesji rady miasta zostało powołane do życia Muzeum w Ostródzie. Powstało ono na bazie dotychczasowej Agencji Ochrony Dóbr Kultury CKS prowadzącej właściwie już wcześniej działalność ściśle muzealną. Był to moment, na który Ostróda musiała czekać długo, z pewnością zbyt długo. Dzięki jednak pomocy wielu ludzi, w tym ówczesnego sekretarza miasta Waldemara Graczyka, udało się ostatecznie przekonać miejskich radnych do podjęcia stosownej uchwały, którą przyjęto na wniosek Zarządu Miasta kierowanego przez ówczesnego burmistrza – Jana Wasilewskiego. Inauguracja działalności mająca miejsce 19 października 2000 r. w sali reprezentacyjnej ostródzkiego zamku była okazją do spotkania ludzi zainteresowanych przyszłością nowo powstałej instytucji. W słowie wstępnym, jako pierwszy dyrektor nowo powołanej placówki, pozwoliłem sobie na dokonanie retrospektywnego przeglądu wszystkich tych przedsięwzięć, które ostatecznie zaowocowały powstaniem instytucji muzealnej w Ostródzie. Chodziło tu m.in. o działania podejmowane przez Stowarzyszenie na Rzecz Muzeum Regionalnego w Ostródzie oraz Biuro Pełnomocnika ds. Utworzenia Muzeum Regionalnego w Ostródzie na czele z Wiesławem Skrobotem, działalność Henryka Hocha oraz Krzysztofa Rucińskiego i wielu innych osób, a w końcu cierpliwa praca Agencji Ochrony Dóbr Kultury CKS. Uroczystość z okazji inauguracji działalności Muzeum w Ostródzie uświetnił wykład dra Marka Radocha „Kilka uwag o ojcu Jana Bażyńskiego – Piotrze”. Program poetycki „Leć piosenko skrzydlata” przygotowany został przez uczniów Zespołu Szkół Zawodowych im. Stanisława Staszica w Ostródzie i Zbigniewa Ciuciasa z olsztyńskiej filharmonii, który opracował stronę muzyczną przedstawienia.¹³

W tym miejscu chciałbym przedstawić w wielkim skrócie przegląd działalności Muzeum w Ostródzie, aż do mojego pożegnania się z tą instytucją jako dyrektora i pracownika zarazem pod koniec czerwca 2005 r. W całym tym okresie, podobnie jak to miało miejsce za Agencji Ochrony Dóbr Kultury, pracowaliśmy jedynie we dwójkę z panem Markiem Jankowskim. W naszym trudzie krótko nas wspomogły najpierw pani Grażyna Atroszczyk, a później pani Aleksandra Chmielewska. Tak więc praktycznie rzecz biorąc, wszystko co wiąże się z działalnością muzeum, nieważne czy ze strony merytorycznej, technicznej, czy jakiegokolwiek innej, wzięło na swoje barki dwóch ludzi. I wszyscy uważali, że to jest normalne (podobnie jak normalne były „nienormalne” warunki pracy). Nie zrażaliśmy się jednak nawałem pracy (często przy tym sami dodając sobie zadań), ani mizerią finansową. Chcieliśmy, aby nasze muzeum nie było gorsze od innych, dawno już istniejących i funkcjonujących na zupełnie innych zasadach. Staraliśmy się nie zaniedbywać niczego, dbając o wypełnienie przyjętych zobowiązań wynikających z ustawy o muzeach oraz nadanego nam przez Radę Miasta Ostróda statutu. Stąd też obsługę zwiedzających łączyliśmy z pracami koncepcyjnymi, pamiętając o gromadzeniu zbiorów, przygotowywaniu wystaw czasowych, lekcjach muzealnych, organizowaniu nowych imprez (wraz z obsługą poligraficzną) czy działalności naukowej i wydawniczej.¹⁴

¹³ Por. P. Potorski, *Powstało muzeum*, Głos Ostródy z 28 września 2000 r., s. 4; M. Wiczorek, *Własna nazwa i ... pieniądze*, Gazeta Ostródzka z 29 września – 5 października 2000 r., s. 8; M. Jankowski, *Krótką historią powstania Muzeum w Ostródzie*, Ostródzki Museion 2001, z. 4, s. 13 n.

¹⁴ Por. R. Sajkowski, *Był pracowity i owocny*, Przegląd Ostródzki z 19 grudnia 2001 r., s. 16.

1. „W kraju Garudy”, sztuka Indonezji ze zbiorów Muzeum Misyjno-Etnograficznego Seminarium Księży Werbistów w Pieniężnie, otwarcie 10 listopada 2000 r.¹⁵
2. „Melodia ostrych luków”, wystawa rzeźby Michała Grzymysławskiego – otwarcie 15 marca 2001 r.¹⁶
3. „Malowany fajans wrocławski”, eksponaty ze zbiorów z Muzeum Ziemi Kujawskiej i Dobrzyńskiej we Wrocławku, kurator – Danuta Królikowska, otwarcie 21 czerwca 2001 r.
4. „Chodor”, wystawa retrospektywna twórczości Antoniego Chodorowskiego zorganizowana wspólnie ze Stowarzyszeniem Polskich Artystów Karykatury oraz Centrum Kultury i Sportu w Ostródzie, otwarcie 25 października 2001 r.¹⁷
5. „Uroki akwarel”, ekspozycja malarstwa akwarelowego Zdzicha Połęczarza, otwarcie 18 stycznia 2002 r.¹⁸
6. „Ziemia – Woda – Ogień”, wystawa rzeźb ceramicznych Miłosza Piotrowskiego, otwarcie 19 kwietnia 2002 r.¹⁹
7. „Pałace i dwory dawnych Prus Wschodnich”, wystawa fotogramów, autorzy – Małgorzata Jackiewicz-Garniec i Mirosław Garniec, otwarcie 12 czerwca 2002 r.²⁰
8. „Święci z warmińskich kapliczek”, wystawa rzeźb świętych z warmińskich kapliczek oraz fotogramów Adalberta Guski – zbiory i przygotowanie Muzeum Warmii i Mazur, scenariusz – Elżbieta Kaczmarek, oprawa plastyczna – Krystyna Wojtaszek, otwarcie 27 czerwca 2002 r.²¹
9. „Grunwald w świadomości pokoleń”, ekspozycja fotogramów Adama Walkiewicza ukazujących współczesne inscenizacje bitwy grunwaldzkiej przygotowana we współpracy z Autorskim Serwisem Fotograficzno-Filmowym Studio Foto oraz Wydawnictwem Porycki-Waszećik, otwarcie 3 października 2002 r.²²
10. „Refleksje, tęsknoty...”, wystawa malarstwa Grażyny Sendrowicz, otwarcie 7 grudnia 2002 r.²³

¹⁵ W. Dudar. *W kraju Garudy*, Posłaniec Warmiński z 3 grudnia 2000 r., s. 9; R. Sajkowski, *Powstanie i działalność Muzeum w Ostródzie w latach 2000–2001*, Ostródzki Przegląd Historyczny 1, 2005.

¹⁶ M.J. Plitt. *Melodia ostrych luków*, Kurek Mazurski z 14 marca 2001 r., s. 14; R. Sajkowski, *Melodia ostrych luków – wernisaż Michała Grzymysławskiego*, Ostródzki Museion 2001, z. 4, s. 17.

¹⁷ J. Brzezin, *Karykatury Chodorowskiego na Zamku*, Przegląd Ostródzki z 31 października 2001 r., s. 11.

¹⁸ J. Brzezin, *Obrazy jak ze snu*, Przegląd Ostródzki z 16 stycznia 2002 r., s. 12; *też*: *Piękno, które nas otacza*, Przegląd Ostródzki z 23 stycznia 2002 r., s. 12.; M. Jankowski, *Kronika wydażeń 2002 r.*, Ostródzki Przegląd Historyczny 1, 2005.

¹⁹ R. Strychalski, *Potega żywiołów*, Przegląd Ostródzki z 24 kwietnia 2002 r., s. 6; K. Zieliński, *Ziemia – Woda – Ogień*, Głos Ostródy z 26 kwietnia 2002 r., s. 4.

²⁰ R. Strychalski, *Historia i architektura*, Przegląd Ostródzki z 26 czerwca 2002 r., s. 3.

²¹ R. Strychalski, *Święte rzeźby*, Przegląd Ostródzki z 3 lipca 2002 r., s. 7; T. Peter, *Muzeum małej ojczyzny*, Tygodnik Warmiński z 11 stycznia 2003 r., s. 10.

²² [K.K.], *Wystawa fotograficzna Adama Walkiewicza Grunwald w świadomości pokoleń*, Kurier Ostródzki z 3 października 2002, s. 9; [EMKA], *Grunwald na zdjęciach*, Życie Ostródy z 3 października 2002 r., s. 7.

²³ J.M. Żurańska, *Każdy element obrazu ma jakiś sens*, Gazeta Iławska z 6–12 grudnia 2002 r.,

*Adam Walkiewicz podczas krojenia „tortu grunwaldzkiego”.
Fot. Serwis Studio Foto*

11. „Ostróda we wspomnieniach mieszkańców”, wystawa przygotowana została wraz z Ostródzkim Stowarzyszeniem Kulturowym „Sasinia”, we współpracy z Biurem Promocji Miasta oraz Stowarzyszeniem Mniejszości Niemieckiej „Jodły” i pomocą Muzeum Warmii i Mazur, kurator – Jan Dąbrowski, otwarcie 4 kwietnia 2003 r.²⁴

s. 8; też: *Wernisaz z klasą!*, *Gazeta Iławska* z 13–19 grudnia 2002 r., s. 8; R. Strychalski. *Kultura. Sukces malarstwa „oficjalnego”?* *Senne tęsknoty*, *Kurier Ostródzki* z 12 grudnia 2002 r., s. 8.

²⁴ Z Połoniewicz. *Retrospektywna wędrówka po mieście – to trzeba zobaczyć. Ostróda we wspomnieniach mieszkańców*, *Kurier Ostródzki* z 3 kwietnia 2003 r., s. 4; też: *Ostróda we wspomnieniach mieszkańców. To trzeba zobaczyć*, *Tygodnik Warmiński* z 5 kwietnia 2003 r.; też: *Ostróda. Takiej wystawy jeszcze nie było. Sami o sobie*, *Tygodnik Warmiński* z 19 kwietnia 2003 r., s. 11; M. Giniewicz, *Ostróda. Wspomnienia z kilkudziesięciu lat. Historia miasta na zdjęciach*, *Gazeta Olsztyńska – Pojezierze* z 4 kwietnia 2003 r.; K. Orzołek, *Historia we wspomnieniach*, *Głos Ostródy* z 9 kwietnia 2003 r.; M. Jankowski, *Kronika wydarzeń 2003 r.*, *Ostródzki Przegląd Historyczny* I. 2005.

Otwarcie wystawy „Ostróda we wspomnieniach mieszkańców” (od lewej Jan Dąbrowski, Ryszard Sajkowski, Dieter Gasser, Henryk Hoch). Fot. Z.E. Połoniewicz

12. „Świat Kopernika”, wystawa ze zbiorów Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku, kurator Barbara Cybulska, otwarcie 23 października 2003 r.²⁵

13. „Średniowieczne założenia obronne ziemi ostródzkiej”, ekspozycja fotografii grodzisk pruskich oraz wczesnych krzyżackich umocnień drewniano-ziemnych z terenów powiatu ostródzkiego oraz wypożyczonych z Muzeum Warmii i Mazur makiet i ceramiki, kuratorzy – Mirosław Hoffmann i Adam Mackiewicz, otwarcie 22 stycznia 2004 r. W trakcie wernisazu starosta ostródzki Janusz Lipski wraz z dyrektorem muzeum Ryszardem Sajkowskim dokonali odsłonięcia obrazu Michała Pazizina – „Panorama Ostródy”, daru Starostwa Powiatu Ostródzkiego dla Muzeum w Ostródzie.²⁶

14. „<Wojna polska>. Dzieje kampanii napoleońskiej w Prusach w 1807 r.”, wystawa przygotowana przez Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku oraz Muzeum w Ostródzie (organizatorzy wykorzystali też ekspozyty ze zbiorów Biblioteki PAN w Gdańsku, Muzeum Narodowego w Gdańsku, Muzeum Hymnu Narodowego w Będolinie, Muzeum w Elblągu oraz osób prywatnych), kurator Barbara Cybulska, otwarcie 22 kwietnia 2004 r.²⁷

15. „Ostróda – siedem wieków dziejów miasta – okruchy historii”, wystawa ze zbiorów własnych, stanowiąca jeden z punktów obchodów 675-lecia Ostródy

²⁵ [A.K.], *Ostróda. Świat Kopernika*, Gazeta Olsztyńska – Pojezierze z 1 grudnia 2003 r.

²⁶ M. Kłokocki, *Panorama w darze*, Gazeta Olsztyńska z 30 stycznia 2004 r.; R. Sajkowski, *Działalność Muzeum w Ostródzie w 2004 r.*, Ostródzki Przegląd Historyczny 1, 2005.

²⁷ [kuraś], *Dzieje kampanii*, Gazeta Olsztyńska – Pojezierze z 26 kwietnia 2004 r., s. 7; por. M. Giniewicz, *Co pisał cesarz*, Gazeta Ostródzka z 19–24 marca 2004 r., s. 3.

(m.in. prezentacja kopii przywilejów lokacyjnych z 1335 i 1348 ze zbiorów Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz w Berlinie), otwarcie 23 czerwca 2004 r.

16. „Ksiądz Jerzy Popiełuszko”, wystawa zorganizowana z okazji 24. rocznicy powstania „Solidarności” we współpracy z Oddziałem Zarządu Regionu Warmińsko - Mazurskiego NSZZ „Solidarność” w Ostródzie, otwarcie 20 sierpnia 2004 r.

17. „<Wypędzeni, przypędzeni...>. Kształtowanie się nowego społeczeństwa na Warmii i Mazurach w latach 1945-1949,” ekspozycja przygotowana we współpracy z Instytutem Pamięci Narodowej, Komisją Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu Delegatura w Olsztynie (ukazanie nowych stosunków politycznych, narodowościowych, społecznych, wyznaniowych, gospodarczych i kulturowych w wyniszczonym i zdewastowanym regionie w połączeniu z trudami życia codziennego oraz polityką), otwarcie 28 października 2004 r.

18. „Zamki Pomorza, Warmii i Mazur”, Wydawnictwo Tower Press, ekspozycja malarstwa i rysunku Zbigniewa Szczepanka połączona z promocją albumu, otwarcie 1 grudnia 2004 r.²⁸

19. „Z ziemi włoskiej do polskiej”, wystawa zorganizowana z wykorzystaniem zbiorów prywatnych (eksponaty obrazujące dzieje walk o niepodległość, od epoki napoleońskiej aż po czasy współczesne – militaria, odznaczenia, obrazy, mundury, dokumenty i inne pamiątki), kurator Sławibór Bronicki, otwarcie 21 grudnia 2004 r. Podczas wernisażu zaprezentowano książkę por. dra Józefa Plebana – *Od Tobruku do Monte Cassino. Historia. Pamięć. Poezja*, Olsztyn 2004.

Zwiedzanie wystawy „Wojna polska ...”. Na pierwszym planie (po lewej) Joanna Purzycka i Marek Jankowski. Fot. R. Bogucki

²⁸ [migi]. *Ostróda. Zamki w albumie*, Gazeta Ostródzka z 17–22 grudnia 2004 r.

20. „Napoleon a Polska”, prezentacja obrazów malarzy polskich, którzy na swoich płótnach utrwaliли udział oddziałów polskich w kampaniach napoleońskich (uzupełnieniem były fotogramy współczesnych inscenizacji walk wojsk polskich i francuskich z początków XIX w.), ekspozycja przygotowana przez Ośrodek Studiów Epoki Napoleońskiej przy Wyższej Szkole Humanistycznej im. Aleksandra Gieysztor w Pułtusku, Muzeum Romantyzmu w Opinogórze, Muzeum Regionalne w Pułtusku, komisarz Janusz Królik, otwarcie 18 marca 2005 r.²⁹

Odczyty – Spotkania

Zasadnicza większość wykładów zorganizowanych przez Muzeum w Ostródzie w latach 2000-2005 wygłoszonych zostało w ramach Dni Dziedzictwa Kulturowego, cyklicznego zadania z zakresu kultury zleconego przez Starostwo Powiatu Ostródzkiego, bądź też w cyklu „Ostróda – siedem wieków dziejów miasta” finansowanego ze środków własnych naszej placówki. Głównym celem tych akcji odczytowych było z jednej strony edukowanie historyczne społeczności lokalnej (przede wszystkim młodzieży), z drugiej natomiast pozyskanie materiałów na nasze wydawnictwa. Dzięki temu mogły ukazać się następujące pozycje: *Szkice z dziejów Ostródy i okolic*, red. R. Sajkowski, Ostróda 2003; M.J. Hoffmann, Adam Mackiewicz, *Sredniowieczne zalozenia obronne powiatu ostródzkiego*, Studia i Materiały Muzeum w Ostródzie 1, Ostróda 2004; *Ostróda – siedem wieków dziejów miasta*, red. R. Sajkowski, Ostróda 2005; *Ostródzki Przegląd Historyczny* 1, 2005.

1. prof. dr hab. Wiesław Sieradzan (Uniwersytet Mikołaja Kopernika), 29 listopada 2000 r. – *Rola komturstwa ostródzkiego i Ostródy dla pogranicza krzyżacko-mazowieckiego w XIV–XV w.*;

2. mgr Sławomir Syty (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie), 24 stycznia 2001 r. – *Polityka pruska Bolesława Chrobrego*;

3. dr Janusz Hochleitner (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Wydział Zamiejscowy w Elblągu Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości im. Bogdana Jańskiego w Warszawie), 21 lutego 2001 r. – *Między kamuflażem a realiami polityki. Transformacja świadomości religijnej mieszkańców regionu ostródzkiego po 1525 roku*;

4. dr Grzegorz Białuński (Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie, Archiwum Mazurskie w Gizycku), 22 marca 2001 r. – *Zagadkowe plemię Galindów*;

5. prof. dr hab. Janusz Małek (Uniwersytet Mikołaja Kopernika), 26 kwietnia 2001 r. – *Mieszkańcy Ostródy i okolic w czasach nowożytnych*;

6. Dr Grzegorz Jasiński (Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie), 9 maja 2001 r. – *Gdzie leżała Ostróda? O świadomości ludności mazurskiej w XIX w.*;

7. prof. dr hab. Sergiej Szarypkin (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski), 17 maja 2001 r. – *Wyspa Santoryn – Pompeje świata egejskiego*;

²⁹ B. Chadaj-Lamcho, *Cesarz w muzeum*. Gazeta Ostródzka z 18-24 marca 2005 r., s. 2.

8. mgr Jarosław Marek Spychała (doktorant Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu), 28 czerwca 2001 r. – *Tajemnice Izdydy*;
9. dr Mirosław J. Hoffmann (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Muzeum Warmii i Mazur), 28 listopada 2001 r. – prezentacja książek *Źródła do kultury i osadnictwa południowo-wschodniej strefy nadbałtyckiej w I tysiącleciu p.n.e.*, Olsztyn 1999 oraz *Kultura i osadnictwo południowo-wschodniej strefy nadbałtyckiej w I tysiącleciu p.n.e.*, Olsztyn 2000. Spotkanie zorganizowano wspólnie ze Stowarzyszeniem Miłośników Historii i Kultury Prusów „Pruthenia”;
10. mgr Artur Emil Lipka (Gimnazjum nr 2 w Ostródzie, członek Ostródzkiego Stowarzyszenia Kulturowego „Sasina”), 20 marca 2002 r. – *Wielokulturowe korzenie społeczności Ostródy*;
11. dr Anna Kołodziejczyk (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski), 25 kwietnia 2002 r. – *Na jaćwieskim pograniczu. Zarys rywalizacji o tereny północnego Podlasia od X do końca XIII w.*;
12. mgr Magdalena Bartoś (Muzeum im. J. G. Herdera w Morągu), 23 maja 2002 r. – *Dohnowie i ich rezydencje. Historia rodu na tle barokowej architektury okolic Morąga i Pasleka, kolekcjonerstwo i mecenat artystyczny Dohnów*;
13. mgr Jarosław Marek Spychała (doktorant Uniwersytetu Mikołaja Kopernika), 10 października 2002 r. – *Nasze wyobrażenia o Egipcie*;
14. Henryk Plis (twórca i właściciel Izby Pruskiej w Rudzienicach Suskich), 17 października 2002 r. – *Prusowie lud miniony*;
15. dr Mirosław J. Hoffmann (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Muzeum Warmii i Mazur), 5 grudnia 2002 r. – *Grodziska pruskie a najstarsze zakonne obiekty warowne ziemi ostródzkiej*;
16. dr Piotr Niczyporuk (Uniwersytet Białostocki), 13 grudnia 2002 r. – *Prawo rzymskie jako fundament kultury prawnej i cywilizacji europejskiej*. Wykład został wygłoszony z okazji II ponadregionalnego konkursu „Antyczne źródła jedności europejskiej”;
17. mgr Adam Mackiewicz (właściciel firmy archeologicznej – „Archeo-Adam”), 23 stycznia 2003 r. – *Relikty wczesnośredniowiecznej zabudowy powiatu ostródzkiego*;
18. dr Mirosław J. Hoffmann (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Muzeum Warmii i Mazur), 21 marca 2003 – *Prusowie – rozkwit i upadek*. Wykład został wygłoszony z okazji III ponadregionalnego konkursu „Prusowie – północni sąsiedzi Słowian”;
19. Max Duscha i Edgar Steiner (Kreisgemeinschaft Osterode in Ospreussen – Osterode am Harz, Niemcy), 11 kwietnia 2003 r. – *Ostróda przed 1945 r.*;
20. mgr Tadeusz Peter (Stowarzyszenie Autorów Polskich), 5 czerwca 2003 r. – *Organizacja administracji powiatu ostródzkiego po 1945 r.*;
21. prof. dr hab. Mieczysław Mejor (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski), 11 grudnia 2003 r. – *Cyceron jako mówca i mąż stanu*. Wykład został wygłoszony z okazji III ponadregionalnego konkursu „Antyczne źródła jedności europejskiej”;
22. płk dr Dariusz Radziwiłłowicz (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski), 11 lutego 2004 r. – prezentacja książki *Tradycja grunwaldzka w świadomości politycznej społeczeństwa polskiego w latach 1910-1945*, Olsztyn 2003;
23. dr Barbara Szymczak, 25 marca 2004 r. – *Rzeczpospolita wobec Prus Książęcych w XVI i XVII stuleciu – pejzaż z Ostródą w tle*;

Henryk Plis (z lewej) podczas rozmowy z Tadeuszem Klabuhnem. Fot. R. Bogucki

24. dr Jan Gancewski (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski), 22 kwietnia 2004 r. – *Zamek krzyżacki w Ostródzie jako ośrodek gospodarczy w XV i XVI w.;*

25. dr Andrzej Korytko (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski), 29 kwietnia 2004 r. – *Wojna o ujście Wisły (1626–1629) i jej ostródzkie echa;*

26. dr Marek Radoch (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski), 26 maja 2004 r. – *Rozważania nad dwoma przywilejami (1335 i 1348) dla miasta Ostródy;*

27. dr Halina Murawska (Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie), 9 września 2004 r. – *Zmiany ludnościowe w Olsztyńskim po 1945 r. i kształtowanie się tożsamości mieszkańców Ostródy;*

28. dr Janusz Hochleitner (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Wydział Zamiejscowy w Elblągu Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości im. Bogdana Jańskiego w Warszawie), 23 września 2004 r. – *XIX-wieczna prasa ostródzka w obronie zwyczajów ludowych;*

29. prof. dr hab. Jacek Wijaczka (Uniwersytet Mikołaja Kopernika), 21 października 2004 r. – *Procesy o czary w Ostródzie w XVI–XVII wieku. Wykład powiązany był z obchodami pięciolecia powstania Agencji Ochrony Dóbr Kultury oraz czterolecia Muzeum w Ostródzie;*

30. mgr Adam Mackiewicz (właściciel firmy archeologicznej – „Archeo-Adam”), 26 października 2004 r. – *Wyniki badań archeologicznych w obrębie gdaniska przy zamku w Ostródzie;*

31. mgr Artur Emil Lipka (Gimnazjum nr 2 w Ostródzie, członek Ostródzkiego Stowarzyszenia Kulturowego „Sasinia”), 25 listopada 2004 r. – *Spoleczno-kulturalna działalność ostródzkich stowarzyszeń w latach 1945–1970;*

32. dr Mirosław J. Hoffmann (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Muzeum Warmii i Mazur), 9 grudnia 2004 r. – *Z dziejów archeologii ziemi ostródzkiej*;

33. prof. dr hab. Wiesław Sieradzan (Uniwersytet Mikołaja Kopernika), 11 maja 2005 r. – *Kartografia miasta Ostródy od XVIII do XX w.*

Konkursy

Podobnie jak to miało miejsce w okresie istnienia Agencji Ochrony Dóbr Kultury, nasza placówka już jako Muzeum w Ostródzie dużą wagę przywiązywała do edukacyjnych zalet konkursów. Większość z nich przybrała zresztą charakter cykliczny.

1. I ponadregionalny konkurs dla młodzieży szkół średnich o historii i kulturze Prusów – „Bałtowie i Prusowie – północni sąsiedzi Słowian” (w późniejszym czasie organizowany pod nieco zmienionym tytułem – „Prusowie – północni sąsiedzi Słowian”), zorganizowany przez Muzeum w Ostródzie oraz Stowarzyszenie Miłośników Historii i Kultury Prusów „Pruthenia” – 5 kwietnia 2001 r. Po edycji pisemnej i ustnej zwycięzcą został Marcin Mitura z LO w Reszlu.³⁰

2. Konkurs „Polskie zamki gotyckie” – 16 maja 2001 r., zwycięzcy: Filip Chilecki – szkoły podstawowe i gimnazjalne, Maciej Fingas – szkoły średnie.

3. I ponadregionalny konkurs dla młodzieży szkół średnich o historii i kulturze starożytnej – „Antyczne źródła jedności europejskiej”, zorganizowany wspólnie ze Stowarzyszeniem „Inicjatywa” – 5 grudnia 2001, zwycięzca – Łukasz Szczepański z LO w Iławie.

4. II ponadregionalny konkurs „Prusowie – północni sąsiedzi Słowian”, zorganizowany przez Muzeum w Ostródzie oraz Stowarzyszenie Miłośników Historii i Kultury Prusów „Pruthenia”. Zmagania turniejowe w 2002 r. w Ostródzie odbyły się w dwóch terminach. Dla uczniów szkół gimnazjalnych 3 kwietnia – zwycięzca Filip Chilecki z Gimnazjum Salezjańskiego w Ostródzie, dla uczniów szkół średnich 11 kwietnia – zwycięzca Bartosz Mysiak z Salezjańskiego Liceum Ogólnokształcącego w Ostródzie. 18 maja odbyła się w Szkole Podstawowej im. Herkusa Monte w Kamińsku edycja dla uczniów szkół podstawowych, w którym zwyciężyła Milena Lipowska z SP w Toprznach.³¹

5. Konkurs „Polskie zamki gotyckie” – 17 maja 2002 r., zwycięzcy: Sylwia Wawryła – szkoły podstawowe i gimnazjalne, Maciej Fingas – szkoły średnie.³²

6. II ponadregionalny konkurs „Antyczne źródła jedności europejskiej” – 13 grudnia 2002 r., zwycięzca – Łukasz Szczepański z LO w Iławie.

³⁰ [bcl], *Sąsiedzi sprzed wieków*, Gazeta Ostródzka z 13-19 kwietnia 2001 r.; M. Fingas, „Bałtowie i Prusowie – północni sąsiedzi Słowian” – *zwierzenia uczestnika konkursu*, Ostródzki Museion 2001. z. 2, s. 6-7.

³¹ A. Sumińska, *Historia – skarbnica wiedzy*, Przegląd Ostródzki z 6 lutego 2002 r., s. 12; tejeże, *Prusowie w Zamku*, Przegląd Ostródzki z 3 kwietnia 2002 r., s. 12; tejeże, *W drugim etapie najlepszy – Łukasz*, Przegląd Ostródzki z 10 kwietnia 2002 r., s. 3; A. Jaroszevska, *Konkurs dobiegł końca – najlepsze Gimnazjum i Liceum Salezjańskie*, Głos Ostródy z 19 kwietnia 2002 r., s. 4.

³² R. Strychalski, *Konkurs historyczny*, Przegląd Ostródzki z 15 maja 2002 r., s. 7.

*„Prusowie – północni sąsiedzi Słowian” edycja III konkursu dla szkół średnich.
Fot. Z.E. Połoniewicz*

7. III ponadregionalny konkurs „Prusowie – północni sąsiedzi Słowian”, zorganizowany w 2003 r. przez Muzeum w Ostródzie oraz Stowarzyszenie Miłośników Historii i Kultury Prusów „Pruthenia” wraz z Towarzystwem Miłośników Twierdzy Boyen oraz Szkołą Podstawową im. Herkusa Monte w Kamińsku. Z okazji konkursu dla szkół średnich Muzeum w Ostródzie urządziło dla nauczycieli warsztaty z zakresu historii regionalnej, które poprowadziła dr Izabela Lewandowska (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski). Zwycięzcy: szkoły średnie (Ostróda, 21 marca) – Łukasz Szczepański z LO w Iławie, szkoły gimnazjalne (Giżycko, 11 kwietnia) – Marzena Gajewska z Gimnazjum nr 2 w Giżycku, szkoły podstawowe (Kamińsk, 24 maja) – Maciej Białuński z SP 7 w Giżycku.³³

8. Konkurs „Polskie zamki gotyckie” – 23 maja 2003 r., zwycięzcy: Piotr Rečko – szkoły podstawowe, Krzysztof Patejuk – gimnazja, Sylwia Wawryła – szkoły średnie.

9. III ponadregionalny konkurs – „Antyczne źródła jedności europejskiej”, zorganizowany wspólnie z Instytutem Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego – 11 grudnia 2003 r., zwycięzca – Mateusz Malesszka z I LO w Toruniu. Uzupełnieniem turnieju były m.in. warsztaty metodyczne dla nauczycieli historii – „Edukacja antyczna w oparciu o aktywne metody nauczania”, które poprowadziła dr Izabela Lewandowska (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski).³⁴

³³ A. Szacilowska, *Co wiemy o Prusach*, Głos Ostródy z 19 marca 2003 r.; Z. Połoniewicz, *Ostróda. Pierwsza nagroda pojedzie do Iławy. Prusowie – północni sąsiedzi Słowian*, Kurier Ostródzki z 27 marca 2003 r., s. 7; tenże, *Ostróda. Prusowie sąsiedzi Słowian. Laury dla iławian*, Tygodnik Warmiński z 29 marca 2003 r., s. 2; [bcl], *Konkurs o Prusach*, Gazeta Olsztyńska – Pojezierze z 6 czerwca 2003 r.

10. IV ponadregionalny konkurs „Prusowie – północni sąsiedzi Słowian”, zorganizowany w 2004 r. przez Muzeum w Ostródzie oraz Stowarzyszenie Miłośników Historii i Kultury Prusów „Pruthenia” wraz z Towarzystwem Miłośników Twierdzy Boyen oraz Szkołą Podstawową im. Herkusa Monte w Kamińsku. Warsztaty dla nauczycieli szkół średnich w Ostródzie poprowadził kanclerz Stowarzyszenia Miłośników Historii i Kultury Prusów „Pruthenia” – Bogdan Radzicki. Zwycięzcy: szkoły średnie (Ostróda, 2 kwietnia) – Michał Szarmach z Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Łławie, szkoły gimnazjalne (Giżycko, 4 czerwca) – Adam Kasperek z Gimnazjum nr 4 w Olsztynie, szkoły podstawowe (Kamińsk, 5 czerwca) – Przemysław Szymański z SP w Toprznach.

11. Konkurs „Polskie zamki gotyckie” – 20 maja 2004 r., zwycięzcy: Adam Stepnowski – szkoły podstawowe, Krzysztof Patejuk – gimnazja.³⁵

12. „Powiatowy Konkurs Wiedzy o Życiu i Twórczości Henryka Sienkiewicza” – Łukta, 28 maja 2004 r. Turniej został zorganizowany przez Zespół Szkół nr 1 w Łukcie przy współpracy Muzeum w Ostródzie. Koncepcja i prowadzenie – Krystyna Smilgin. Jedną z imprez towarzyszących był wykład dra Ryszarda Sajkowskiego „Dzieje konfliktu polsko-krzyżackiego”.

13. IV ponadregionalny konkurs – „Antyczne źródła jedności europejskiej” – 8 grudnia 2004 r., zwycięzca – Mateusz Maleszka z I LO w Toruniu.

14. II Międzyszkolny Konkurs Wiedzy o Życiu i Twórczości Jana Kochanowskiego z cyklu „Wybitni Twórcy Literatury Polskiej” – Łukta, 18 maja 2005 r. Turniej został zorganizowany przez Zespół Szkół nr 1 w Łukcie przy współpracy Muzeum w Ostródzie. Koncepcja i prowadzenie – Krystyna Smilgin. Zwycięzcy: konkurs literacki – Sandra Brędowska z Gimnazjum nr 1 w Morągu, konkurs plastyczny – Magdalena Pietrasiak z Gimnazjum w Ostródzie. Jedną z imprez towarzyszących był wykład dra Ryszarda Sajkowskiego „Jan Kochanowski i jego czasy”.

15. Konkurs „Polskie zamki gotyckie” – 19 maja 2005 r., zwycięzcy: Aleksandra Pawlik – szkoły podstawowe, Krzysztof Drozda – gimnazja.

Inne przedsięwzięcia

Obok wystaw, odczytów czy konkursów realizowaliśmy też inne działania mające na celu aktywizację promuzealną i generalnie prohistoryczną. Przykładem mogą być tutaj chociażby lekcje muzealne, których tematyka dostosowana była do konkretnych kategorii wiekowych, czy udział naszej placówki w różnych szerszych przedsięwzięciach miejskich czy powiatowych.

1. Ostródzki Museion. Kwartalnik Historyczno-Kulturalny. W wyniku załamania się z przyczyn finansowych opublikowania w 2001 r. pierwszego numeru Ostródzkiego Przeglądu Historycznego, postanowiliśmy przygotować wydawnictwo mniej profesjonalne, ale za to znacznie tańsze. Pierwszy numer kwartalnika „Ostródzki

³⁴ M. Wolny, *Konkurs o starożytności*, Wiadomości Uniwersyteckie UWM 2(57) z 1 lutego 2004 r., s. 23.

³⁵ [migi], *Wiedzą wszystko o zamkach*, Gazeta Ostródzka z 28 maja – 3 czerwca 2004 r., s. 7.

Museion” ukazał się 3 września. Wydawania czasopisma podjęło się Muzeum w Ostródzie, natomiast od strony redakcyjnej pierwszy i drugi numer opracowane zostały wspólnie przez muzeum i Ostródzkie Stowarzyszenie Kulturowe „Sasinia”. Dwa kolejne numery w całości przygotowywane już były przez naszą placówkę. U źródeł wydawania tego periodyku leżała potrzeba popularyzacji wśród młodzieży i szerszego ogółu wiedzy na temat przeszłości naszego miasta i regionu. Stąd też w czasopiśmie obok informacji o bieżącej działalności muzeum znalazły się artykuły historyczne. Zgodnie z podtytułem periodyku trzy ostatnie strony przeznaczono na poezję. Wydając tego typu czasopismo liczyliśmy na ożywienie życia kulturalnego w Ostródzie. Inicjatywa nasza spotkała się zresztą z szerokim odzewem.³⁶

2. Religia i polityka w świecie antycznym. Jako instytucja samorządu miejskiego poszukiwaliśmy różnych form współpracy z innymi samorządami, co zresztą wynikało z postanowień nadanego nam statutu. Przyszłość pokazała, że mogliśmy w tym zakresie liczyć przede wszystkim na samorząd powiatowy. Realizując zlecone nam przez powiat zadania z zakresu kultury, przyjmowaliśmy dodatkowe obowiązki w sytuacji, kiedy już dotychczasowymi sprawami byliśmy dostatecznie obciążeni. Z drugiej jednak strony przy naszym bardzo niskim budżecie nie starczało nam pieniędzy na zadania bardziej ambitne. Stąd też możliwość współpracy z powiatem otwierała przed nami nowe perspektywy. Jednym z pierwszych zadań zleconych nam przez samorząd powiatowy była organizacja konferencji naukowej – „Religia i polityka w świecie antycznym”. Korzystając z pomocy Instytutu Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, mogliśmy zaplanować obrady na 19–20 października 2001 r. w sali reprezentacyjnej ostródzkiego zamku. Na konferencję zjechało się wielu wybitnych badaczy z najważniejszych ośrodków akademickich. Wygłoszone wówczas referaty stały się podstawą stosownej publikacji. Znaczenie tego wydarzenia nie ogranicza się jednak do aspektu naukowego. Żyjemy w czasach gruntownej przebudowy życia społecznego. Tworzące się małe ojczyzny nie mogą sprowadzać się jedynie do roli tła dla dużych ośrodków. Wytyczają i realizują własne zadania. Sesja „Religia i polityka w świecie antycznym” była jednym z nich. Przy jego realizacji przyświecały nam dwa cele. Pierwszym z nich był postulat ściśle naukowy – pogłębienie znajomości relacji pomiędzy religią i polityką w rzeczywistości antycznej. Ów problem badawczy wydaje się aktualny i dzisiaj. Naszym drugim dążeniem było poprowadzenie przy okazji sesji nieodpłatnych warsztatów szkoleniowych dla nauczycieli wszystkich szczebli.³⁷

3. Powiatowe obchody Roku Ignacego Krasickiego. Innym zadaniem zleconym nam przez Starostwo Powiatu Ostródzkiego w 2001 r. były obchody Roku Ignacego Krasickiego. Przedmiotem zadania było przybliżenie młodzieży szkół średnich naszego regionu osoby i twórczości biskupa warmińskiego Ignacego Krasickiego. Rolę

³⁶ Por. R. Bogucki, *Nowe czasopismo historyczno-kulturalne*, Głos Ostródy z 19 września 2001 r.; R. Sajkowski, *Powstała nowa gazeta*, Przegląd Ostródzki z 19 września 2001 r., s. 12; T. Klabuhn, *Ostródzki Museion*, Głos Ostródy z 23 października 2002 r.

³⁷ Por. A. Jaroszevska, *Sokrates i inni, czyli co można zobaczyć z więziennej celi...*, Głos Ostródy z 19 października 2001 r.; K. Żarczyńska, *Humanisci w Ostródzie*, Przegląd Ostródzki z 24 października 2001 r., s. 6. Materiały z sesji ukazały się w pracy zbiorowej *Religia i polityka w świecie antycznym*, red. R. Sajkowski, Ostróda 2005.

głównego koordynatora powstałego komitetu ze strony szkół średnich przyjęła pani Żaneta Pilis. Jako podstawową formę realizacji zadania wybraliśmy przeprowadzenie konkursów tematycznych. Udało się nam nawiązać współpracę z nauczycielami wszystkich szkół średnich naszego powiatu, którzy na terenie swoich placówek zdołali pozyskać młodzież do udziału w poszczególnych turniejach. Dzięki temu mogliśmy zorganizować następujące konkursy: literacki, recytatorski, historyczny, inscenizacyjny, plastyczny, internetowy. Dzięki pozyskaniu mediów udało się nam nagłośnić ideę obchodów Roku Ignacego Krasickiego. Obok prac przygotowawczych, zorganizowaliśmy cztery spotkania komitetu koordynującego oraz pokaz inscenizacji i recytacji, jak też galę końcową w dniu 7 grudnia.³⁸

4. Uroczystości gizewiuszowskie. Od początku istnienia Agencji Ochrony Dóbr Kultury, jak i później, już w okresie funkcjonowania Muzeum w Ostródzie, przykładaliśmy wielką wagę do wspierania wszelkich inicjatyw kultywujących pamięć o Gustawie Gizewiuszu. Stąd też nasza obecność we wszystkich tego rodzaju przedsięwzięciach. Kwestia ta została zresztą poruszona już wyżej przy opisie uroczystości z maja 2000 r. W tym miejscu należy natomiast wskazać na szczególny charakter uroczystości z 2003 r. związanych z obchodami 193. rocznicy urodzin Gustawa Gizewiusza (21 maja 2003 r.), a zorganizowanymi przez Centrum Kultury i Sportu, Stowarzyszenie Miłośników Muzyki im. F. Nowowiejskiego i Muzeum w Ostródzie (prowadzenie Ryszard Szurgot).³⁹ Podobnie w przypadku o rok późniejszych uroczystości organizowanych przez Szkołę Podstawową nr 2 im. Gustawa Gizewiusza z bardzo bogatym programem.

5. *Szkice z dziejów Ostródy i okolic*, red. R. Sajkowski, Ostróda 2003. Po kilku latach prac udało się nam opublikować pierwsze od wielu lat (od czasów wydania pozycji *Ostróda. Z dziejów miasta i okolic*, pod. red. A. Wakara, Olsztyn 1976) opracowanie naukowe wybranych aspektów dziejów naszego miasta. Książkę tę potraktowaliśmy jako dar Muzeum w Ostródzie na 675-lecie grodu nad Jeziorem Drwęckim, stąd też znaczną część egzemplarzy rozestaliśmy bezpłatnie do bibliotek szkolnych i innych publicznych. Kolaudację publikacji urządziliśmy razem z Miejską Biblioteką Publiczną oraz Katolickim Stowarzyszeniem „Civitas Christiana” w Ostródzie dnia 18 marca 2004 r. w czytelni Miejskiej Biblioteki Publicznej CKS. Podczas spotkania, na które obok autorów części artykułów przybyła liczna publiczność, prof. dr hab. Józef Śliwiński z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego pozytywnie ocenił prezentowaną publikację i wezwał do przygotowania nowej monografii miasta, co zresztą wywołało żywą dyskusję.⁴⁰ W tym miejscu trzeba zaznaczyć, iż muzeum wielokrotnie zwracało uwagę na konieczność ponownego opracowania dziejów miasta. Osobiście sygnalizowałem konieczność rozwiązania w tym wypadku trzech podstawowych dla tego zagadnienia problemów: merytorycznego, finansowego oraz organiza-

³⁸ [REM], *Ku pamięci księcia Warmii*, Głos Ostródy z 28 czerwca 2001 r.; A. Sumińska, *Pijaństwo i Monochomachia*, Przegląd Ostródzki z 5 grudnia 2001 r., s. 11; M. Jankowski, *Rok Ignacego Krasickiego w plastyce i internecie*, Ostródzki Museion 2001, z. 2, s. 5 i 7.

³⁹ [ZEP], *Na cześć Gizewiusza*, Tygodnik Warmiński z 24 maja 2003 r., s. 10.

⁴⁰ Por. R. Strychałski, *Wszystko o przeszłości*, Gazeta Ostródzka z 27 lutego – 4 marca 2004 r., s. 4; M. Kłokocki, *Szkice na zamku*, Gazeta Olsztyńska – Pojezierze z 20–21 marca 2004 r., s. 7.

Kolaudacja „Szkiców z dziejów Ostródy i okolic” (od lewej: prowadzący – Zbigniew Edmund Połoniewicz, prof. dr hab. Józef Śliwiński, dr Ryszard Sajkowski, dr Marek Radoch, mgr Artur Emil Lipka, dr Mirosław J. Hoffmann, dr Janusz Hochleitner. Fot. M. Jankowski

cyjnego.⁴¹ Chodzi też o to, aby taka monografia była w jak największym zakresie produktem „ostródzkim” a nie „importowanym”. W obecnym stanie rzeczy wydaje mi się, iż w przypadku realizacji monografii na gruncie ostródzkim największym wyzwaniem będą kwestie organizacyjne.

6. Przekazanie obrazu „Napoleon użył łask mieszkańcom Ostródy” Nicolasa Ponce-Camusa. Podczas uroczystości zorganizowanej 28 maja 2004 r. przez Biuro Promocji Miasta, Ośrodek Studiów Epoki Napoleońskiej, Centrum Kultury oraz Muzeum w Ostródzie, nastąpiło przekazanie przez Georga Freiwalda z żoną Hannelorą kopii (oryginał znajduje się w Wersalu) obrazu „Napoleon użył łask mieszkańcom Ostródy” Muzeum w Ostródzie.⁴² Po zakończeniu części oficjalnej darczyńcy wraz z burmistrzem Janem Nosewiczem i innymi gośćmi udali się do sali wystaw czasowych muzeum na zwiedzanie wystawy „<Wojna polska>. Dzieje kampanii napoleońskiej w Prusach w 1807 r.”

7. Kolaudacja książki Mirosława J. Hoffmanna i Adama Mackiewicza *Sredniowieczne założenia obronne powiatu ostródzkiego*, Studia i Materiały Muzeum w Ostródzie 1, Ostróda 2004. Kolejna publikacja książkowa Muzeum w Ostródzie jest efektem pracy dwóch archeologów olsztyńskich, dr. M.J. Hoffmanna oraz mgr. A. Mackiewicza. Od strony finansowo-organizacyjnej eksploracja terenu oraz opłacenie kosztów druku możliwe było dzięki realizacji przez naszą placówkę zadania z zakresu kultury zleconego przez Starostwo Powiatu Ostródzkiego – „Relikty wczes-

⁴¹ R. Sajkowski, *Kiedy nowa monografia Ostródy?*, Głos Ostródy z 12 czerwca 2002 r., s. 8 i 11.

⁴² M. Giniewicz, *Cesarz wrócił do miasta*, Gazeta Ostródzka z 4 czerwca 2004 r.

nośredniowiecznej zabudowy powiatu ostródzkiego". Opublikowana praca stanowi katalog wraz z opisem wszystkich grodzisk pruskich oraz wczesnokrzyżackich umocnień drewniano-ziemnych znajdujących się na terenie powiatu ostródzkiego. Kolaudację pozycji zorganizowaliśmy razem z Miejską Biblioteką Publiczną oraz Katolickim Stowarzyszeniem „Civitas Christiana” w Ostródzie dnia 29 grudnia 2004 r. w czytelni Miejskiej Biblioteki Publicznej CK. Laudację wygłosił dr Antoni J. Pawłowski, kierownik Muzeum w Kwidzynie, Oddziału Muzeum Zamkowego w Malborku. Głos zabrali też m.in. starosta powiatu ostródzkiego Janusz Lipski oraz dr Kazimierz Grążawski (Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna we Włocławku, Muzeum w Brodnicy).

Pozyskiwanie zabytków i obsługa zwiedzających czy też organizacja ekspozycji czasowych, odczytów i konkursów nie wyczerpywały zakresu działań Muzeum w Ostródzie. Rozbudowywaliśmy biblioteczkę, przystąpiliśmy do archiwizacji w postaci elektronicznej fotografii, wydawnictw i dokumentów. Dążyliśmy do uatrakcyjnienia stałej oferty wystawienniczej. Pewne nadzieje w tym zakresie wiązaliśmy z prowadzonymi w 2002 r. pracami archeologicznymi w Dylewie. Odsłoniły one resztki kolekcji byłych właścicieli majątku, rodziny von Rose, w tym prace tworzącego tam w XIX w. antykizującego rzeźbiarza włoskiego Adolfo Wildta. Niestety, brak jednolitego frontu, a także miseria finansowa uniemożliwiły pozostawienie owych zabytków w obrębie powiatu ostródzkiego.⁴³ Negatywnie sytuacja wyglądała też w kwestii organizacji kolejnych wystaw stałych („Prusowie”, „Warownie krzyżackie”, „Goście zamku ostródzkiego”, „I wojna światowa”), tak aby ostródzki zamek mógł w znacznie szerszym zakresie ściągać turystów. Nie pomagało nasze zaangażowanie, wszystko rozbijało się o kwestię pomieszczeń, zresztą nawet tak podstawowych, jak biuro czy magazyn. Nie udało się także powołać w ramach muzeum Centrum Dokumentacji Życia Miasta. Pewne rzeczy potrzebują jednak czasu. Mam nadzieję, że w niedalekiej przyszłości sytuacja w tym względzie zmieni się pozytywnie. Pisząc te słowa nie czynię tego zresztą bez powodu. Kiedy porównam opinię mieszkańców Ostródy, w tym radnych, odnośnie potrzeby istnienia muzeum w naszym mieście z poglądami w tej kwestii po kilku latach jego funkcjonowania, wiele w tym względzie zmieniło się na lepsze. Potrzeba jednak jeszcze dużo pracy i dużo dobrej woli.

W stronę przeszłości

Jak już wyżej wspomniałem, 30 czerwca 2005 r. zakończyłem pracę w Muzeum w Ostródzie. W ten sposób zakończył się też pierwszy okres funkcjonowania tej instytucji. 13 lipca 2005 r. Marek Jankowski pełniący obowiązki dyrektora otworzył wystawę „Indiańskie oblicze chrześcijaństwa” z Muzeum Misyjno-Etnograficznego Księży Werbistów w Pieniężnie. Władze miasta ogłosiły konkurs na stanowisko dyrektora Muzeum w Ostródzie. Komisja konkursowa pod przewodnictwem wicebur-

⁴³ R. Strychalski, *Są projekty, nie ma pieniędzy*, Kurier Ostródzki z 9 stycznia 2003 r., s. 8.

mistrza Olgierda Dąbrowskiego wybrała panią Elżbietę Jelińską z Olsztyna. Kandydatura ta została zatwierdzona przez burmistrza Jana Nosewicza i nowa pani dyrektor objęła swoje obowiązki od połowy września 2005 r. Muzeum dalej będzie się rozwijać i rozwój ten potrzebny jest Ostródzie i całemu regionowi. Naszemu miastu niezbędny jest bowiem dalszy rozkwit ruchu turystycznego, ale także poszerzenie niesformalizowanej oferty edukacyjnej. W końcu konieczne jest docenienie roli kulturotwórczej muzeum. Warto też przy tym zauważyć, że dobrze ono służyło integracji różnych pokoleń mieszkańców naszych ziem, łączeniu tego co „dawne” i „nowe”. Zadania te powinno pełnić dalej.

ROZDZIAŁ 14

GDZIE MOJA OJCZYZNA

Helena Pusch

W pamięci głęboko ukryte

W życiu każdego człowieka przychodzi taki okres, kiedy zaczyna oglądać się wstecz. Rozpamiętywać przeżyte chwile, oceniać je, porównywać, zastanawiać się nad celowością swych działań. Sięga wtedy do zakamarków pamięci. Odnajduje wspomnienia głęboko w niej ukryte, czekające na to, że kiedyś się do nich wróci. Tak jest i w tym przypadku. Stąd właśnie wziął się tytuł „W pamięci głęboko ukryte.” Wspomnienia składają się z trzech tematycznych części, zatytułowanych imionami głównych postaci. „Maria” – to opowiadanie powstałe ze wspomnień matki i pojedynczych obrazów zapamiętanych z dzieciństwa przez jej córkę. „Ala” – to wspomnienia, zapisane i ukryte głęboko w pamięci małej dziewczynki. Jej odczucia, spostrzeżenia, oceny sytuacji mają odzwierciedlenie w przedstawionych obrazach retrospekcyjnych. „Dieter” natomiast jest relacją z opowiadań o zdarzeniach, zapamiętanych przez kilkuletniego chłopca. Na koniec króciutkie podsumowanie zatytułowane „Ona i On” – będące również analizą i syntezą tego, co wydarzyło się w życiu bohaterów przedstawionych opowiadań. Często przypadek decyduje o następnych kolejach losu. Tak jak jeden rzucony kamyk, porywając za sobą inne, powoduje lawinę. Zdziwiający jest, że przeżycia dwojga ludzi tak różne od siebie, mają jednocześnie coś wspólnego i w pewnym momencie stają się zbieżne.

Opowiadania zostały urozmaiczone tekstami wierszy i piosenek tematycznie związanych ze wspomnieniami.

„Czym jest życie”

Czym jest życie,

kroplą chwilką?

Czy zapaloną Świecą?

A może tylko okamgnieniem